

*Vybrané aplikačné problémy vyhotovovania
obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových
záznamov v slovenskom trestnom konaní¹
Selected Application Problems of Preparation
of Video, Audio and Image-Sound
Recordings in the Slovak Criminal Proceedings*

MARCELA TITTOVÁ²

Abstrakt

Vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov predstavuje jeden z informačno-technických prostriedkov, ktoré je možné v trestnom konaní využiť jednak ako zaisťovací inštitút vo vzťahu k informáciám, a tiež aj ako jeden z dôkazných prostriedkov. S ohľadom na intenzitu zásahu tohto inštitútu do základných ľudských práv, možno vysloviť požiadavku exaktnosti a dôslednosti jeho trestno-procesnej úpravy. Predkladaný príspevok kriticky hodnotí aktuálnu trestno-procesnú úpravu tohto inštitútu a v súvislosti s jeho použitím poukazuje na viaceré aplikačné problémy.

Kľúčové slová

vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov, právna úprava, aplikačné problémy, teoretické problémy

Abstract

Production of video, audio and image-sound recordings is one of information and technical resources that can be used in criminal proceedings, both as locking Institute in relation to information, and also as one of the evidence. Given the intensity of the action of this institute in fundamental human rights, can express requirement of exactness and consistency of the criminal procedural arrangements. The present contribution is critical of the current criminal procedural arrangements of this institute and in connection with its use refers to the number of application problems.

Key words

production of video, audio and image-sound recordings, legislation, application problems, theoretical issues

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-15-0272.

² JUDr. Marcela Tittlová, PhD., Paneurópska vysoká škola, Bratislava, e-mail: marcela.tothova26@gmail.com

Úvod

Kodifikácie práva v období 19. storočia smerovali k upevňovaniu koncepcie základných ľudských práv a prirodzene k ich vymožitelnosti. Je v nich vidieť humanizačné tendencie a to aj vo vzťahu k trestnému konaniu a celý rad mechanizmov, ktoré by mali zabrániť neprimeranému, neodôvodnenému zásahu štátnej moci do práv a právom chránených záujmov jednotlivcov. Súčasne sa kládol dôraz na boj s tými najnebezpečnejšími trestnými činmi, vrátane organizovaného zločinu a jeho prejavov. Snaha o efektívnu kontrolu kriminality sa začala vnímať ako niečo, v čom nemožno poľaviť ani s cieľom efektívnej a dôslednej ochrany ľudských práv.³ Pritom, do roku 1990 neboli vo vtedajšom právnom poriadku vôbec riešené otázky, či je možné a za kých podmienok je možné zasahovať do základných ľudských práv pomocou využitia osobitne skonštruovanej techniky a spravodajským spôsobom vykonávanej činnosti, ktorá smeruje k získavaniu obrazových, zvukových či obrazovo-zvukových záznamov. Ako prvý sa do vtedajšieho právneho poriadku zaradil inštitút odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky a následne zákonom č. 422/2002 Z.z. sa do trestno-procesnej úpravy včlenila aj možnosť vyhotovovania obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov. Tento inštitút sa preniesol aj do re-kodifikovaného Trestného poriadku (zákon č. 301/2005 Z.z. v znení neskorších právnych predpisov, ďalej len „Trestný poriadok“ alebo „TP“), pričom jeho podstata ostala zachovaná. Pomocou tohto inštitútu je možné zaznamenávať konkrétnu činnosť, komunikácia určitých osôb, zachytávať veci a iné skutočnosti, ktoré by mohli byť dôkazne významné pre trestné konanie. Sú to skutočnosti, ktoré s ohľadom na spravodajský spôsob ich získavania, vykazujú značný stupeň objektívnosti a preto sú cennými dôkazmi v trestnom konaní.

1 K povahe obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov v trestnom konaní

Vyhotovovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov predstavuje trestno-procesný zabezpečovací inštitút, ktorý smeruje k zaisteniu informácií dôležitých pre trestné konanie. Súčasne je to informačno-technický prostriedok, resp. konkrétna činnosť, ktorá je vykonávaná utajovaným spôsobom za pomocou osobitne, na tieto účely skonštruovanej techniky. V literatúre sa často stretáme aj s označením „veľký“, prípadne „priestorový“ odposluch.⁴ Na základe príkazu sa v rámci trestného konania realizujú procesné postupy, v rámci ktorých sa s využitím osobitne na tieto účely skonštruovanej techniky zaznamenáva obraz, zvuk, prípadne ich kombinácia na určitom mieste a v určenom čase. Zachytávajú sa konkrétne aktivity, komunikácia osôb so všetkými prejavmi osobnostnej povahy. Aj vzhľadom na túto skutočnosť je vidieť, že použitím tohto inštitútu, sa intenzívne zasahuje do základných ľudských práv a slobôd dotknutých osôb, najmä do práva na súkromie, do práva na rodinný život, do radu osobnostných práv.

3 IVOR, J. *Obrazovo-zvukový záznam ako dôkazný prostriedok v trestnom konaní*. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Teoretické a praktické problémy dokazovania“*. Bratislava: BVŠP. 2008, s. 70 a nasl.

4 TITLOVÁ, M. *Korupcia (vybrané kriminologické a trestnoprávne aspekty)*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015, s. 126 a nasl.

Informácie, ktoré sa získajú pomocou tohto inštitútu, je možné využiť v trestnom konaní ako dôkazy.⁵ Vzhľadom na ich potenciálny objektívny charakter, je možné ich považovať za cenné dôkazy pre trestné konanie, ktoré umožňujú rozhodnúť jednak o ďalšom postupe vo veci, no taktiež smerujú aj k rozhodnutiu vo veci. V zásade platí, že za dôkaz sa považujú konkrétne informácie, ktoré sa touto činnosťou získajú. Nosiče, na ktorých sú obsiahnuté, majú len povahu vonkajšej formy, na ktorých sú zachytené. Nemožno preto o nich uvažovať ako o vecných dôkazoch. Je prirodzené, že takéto informácie nemôžu sami o sebe existovať a tak sa nutne vyžaduje, aby boli obsiahnuté na určitom nosiči. Táto skutočnosť však neodôvodňuje záver o tom, že majú povahu vecných dôkazov. Dôkazom (teda tým priamym poznatkom) sú v tomto prípade konkrétne informácie, ktoré sú zachytené, na určitom nosiči.

Ustanovenia Trestného poriadku neriešia to, čo sa považuje za obrazové, zvukové či obrazovo-zvukové záznamy. Ide o záznamy získavané špeciálnou, na tieto účely zhotovenou technikou, ktorá dovoľuje zachytenie obrazu, zvuku alebo ich vzájomnej kombinácie.

Stupeň rozvoja súčasnej techniky dovoľuje, aby sa so záznamami dalo ďalej pracovať. Je možné pracovať s intenzitou hlasu osôb a tiež ostatných zvukových javov zachytených na zázname, je možné pracovať s rýchlosťou prehrávania, záznamy je možné priblížiť aj oddialiť, zo záznamov je možné zistiť a skúmaniu podrobiť biometrické údaje či antropologické poznatky o osobe. Navyše, v súčasnosti je možné takto získané záznamy aj jednoducho, úsporne a priestorovo šetrne uchovávať, čo umožňuje, aby sa tieto záznamy využili aj v neskoršom priebehu konania. Aj keď z hľadiska technického možno konštatovať, že moderná technika poskytuje príslušným orgánom rozsiahle možnosti kvalitného využitia týchto prostriedkov, je potrebné poukázať aj na ľudský faktor v súvislosti s prácou s nimi. Práve tento sa často stáva limitujúcim faktorom použiteľnosti získaných informácií a tiež limitujúcim faktorom ich objektívnosti v trestnom konaní.

Výkon tohto prostriedku prebieha utajeným spôsobom a teda dotknuté osoby nemajú v čase a na mieste použitia tohto prostriedku vedomosť o tom, že vo vzťahu k nim je tento prostriedok využívaný. Takýto spôsob výkonu predpokladá priamo zákonná úprava a práve vzhľadom na tento aspekt je možné pomocou neho získavať pre trestné konanie cenné poznatky. Tento prostriedok sa teda využíva utajovaným spôsobom, čím na jednej strane silne zasahuje do základných ľudských práv dotknutých osôb, no na strane druhej takto je možné získavať neskreslené informácie, ktoré budú dôležité pre trestné konanie.⁶

2 Podmienky použitia tohto informačno-technického prostriedku

S ohľadom na intenzitu, s akou tento prostriedok zasahuje do oblasti základných ľudských práv a slobôd, je nutné, aby boli dôsledne rešpektované podmienky, na splnenie ktorých

5 IVOR, J. *Obrazovo-zvukový záznam ako dôkazný prostriedok v trestnom konaní*. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Teoretické a praktické problémy dokazovania*. Bratislava: BVŠP. 2008, s. 73.

6 ČENTĚŠ, J. *Odpočúvanie – procesnoprávne a hmotnoprávne aspekty*. Praha: C.H.BECK, 2013, s. 36 a nasl.

je jeho použitie viazané. Trestný poriadok, konkrétne § 114 TP, presne stanovuje podmienky, za splnenia ktorých je možné použitie tohto prostriedku. Stanovuje povolovací mechanizmus, povahu rozhodnutia, ktorým sa povoľuje jeho použitie, časový horizont využívania a možnosti využitia takto získaných informácií ako dôkazov v trestnom konaní.

Prvou podmienkou je, že sa využíva v trestnom konaní. Hovoríme o jeho použití v procesnej (trestnoprávnej) rovine. Trestné konanie je ale pojmom pomerne širokým, ktorý zahŕňa viacero štádií a množstvo fáz. Aj s ohľadom na toto je možné uviesť, že tento informačno-technický prostriedok je v zásade možné využiť takmer v celom trestnom konaní, tak v konaní predsúdnom, ako aj v konaní pred súdom. Podľa časti a štádia trestného konania, v ktorej sa má využiť, sa líši aj subjekt, ktorý vydáva príkaz na jeho použitie. Okrem tohto, ako ďalší rozlišovací prvok, je nutné zohľadniť to, či sa vyhotovovanie záznamov bude spájať so vstupom do obydľia, alebo sa so vstupom do obydľia spájať nebude.

Ak by sa malo vyhotovovanie spájať so vstupom do obydľia, okruh prípadov, kedy sa tak môže stať, je užší, resp. podmienky pre vyhotovovanie záznamov sú o niečo prísnejšie. Ak sa teda bude vyhotovovanie záznamov spájať so vstupovaním do obydľia, trestné konanie, v ktorom sa použitie tohto prostriedku nariadi, sa musí týkať zločinov, korupčných trestných činov, zneužívania právomoci verejného činiteľa, legalizácie príjmov z trestnej činnosti alebo iných úmyselných trestných činov, v prípade ktorých je Slovenská republika zaviazaná na konanie o nich na podklade medzinárodnej zmluvy (§ 114 ods. 2 TP).

Ak sa vyhotovovanie záznamov nebude spájať so vstupovaním do obydľia, potom je možné tento prostriedok využiť v trestnom konaní, ktoré sa vedie pre trestné činy úmyselnej povahy, za ktoré sa stanovuje trest odňatia slobody, ktorý v hornej hranici prevyšuje tri roky, ďalej pre korupčné trestné činy a iné úmyselné trestné činy, na konanie o ktorých Slovenskú republiku zaväzuje medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná.

Dôsledne je riešený povolovací mechanizmus, ktorý je tiež závislý od toho, či sa pri výkone tohto prostriedku bude alebo nebude vstupovať do obydľia. Rovnako tak je dôležité aj to, v ktorej časti trestného konania sa požaduje jeho použitie a podľa toho sa špecifikuje subjekt, ktorý vydáva príkaz na použitie tohto prostriedku. Priamo sa požaduje, aby *príkaz*, na využitie tohto prostriedku, *mal písomnú formu*. V závislosti od štádia trestného konania platí, že písomný príkaz na jeho použitie vydáva:

- a) v konaní pred súdom vždy predseda senátu,
- b) v celom predsúdnom konaní sudca pre prípravné konanie.

Ak by sa stalo, že príkaz nebude možné v prípravnom konaní a v postupe pred začatím trestného stíhania dosiahnuť od sudcu pre prípravné konanie, príkaz môže vydať aj prokurátor (§ 114 ods. 2 TP). Sú to prípady, ktoré si vyžadujú operatívne zásahy a sú typické časovou tiesňou. Povoľuje sa, aby v tomto časovo neodkladnom prípade vydal príkaz prokurátor, no malo by ísť o prípady výnimočné, ktoré svojou povahou odôvodňujú tento postup. Aj v tomto prípade musia byť podmienky, za ktorých by takýto príkaz vydal sudca pre prípravné konanie, a súčasne ide o prípady neodkladné, kedy nie je možné dosiahnuť vydanie príkazu sudcom pre prípravné konanie z dôvodu časovej tiesne vopred. Pri využití tohto prostriedku na podklade príkazu prokurátora *sa nemôže vstupovať do obydľia*. Dodatočne sa požaduje, aby najneskôr do 24 hodín od momentu, kedy vydal príkaz

na použitie tohto prostriedku prokurátor, došlo k jeho potvrdeniu sudcom pre prípravné konanie; toto je nutná podmienka pre ďalšie použitie, a teda ak by v tejto lehote nestihol sudca potvrdiť príkaz vydaný prokurátorom, alebo ak by ho nepotvrdil, príkaz prokurátora stráca platnosť, nie je možné pokračovať v činnosti a ak by sa aj niektoré záznamy už vyhotovili a pomocou nich sa získali informácie relevantné pre trestné konanie, tieto nie je možné v konaní využiť a musia byť predpísaným spôsobom zničené (hoci by boli aj pre trestné konanie významné a relevantné).

Príkaz, ktorý vydáva sudca pre prípravné konanie, sa vždy vydáva na podklade návrhu od prokurátora. Je nutné, aby v návrhu bolo uvedené podozrenie z určitej trestnej činnosti tak, ako sú stanovené podmienky použitia tohto prostriedku. Návrh *musí obsahovať* aj údaje o osobách či veciach, ktorých sa výkon tohto prostriedku priamo týka. Ich údaje alebo opis vecí sa následne premietajú aj do príkazu, ktorý vydáva sudca. Prirodzene, v návrhu a aj v príkaze budú uvedené iba v prípade, ak sú známe. Ak by známe neboli, nie je to prekážka podania návrhu a následne vydania príkazu na použitie tohto prostriedku. Stanovuje sa, že ak sú známe iné údaje o podozrivej osobe, tak by sa mali uviesť aj tieto. V súvislosti s podozrivou osobou sa tento prostriedok využíva s cieľom preverenia jej podozrenia a to bez ohľadu na poznatok o jej osobných údajoch. Je možné uviesť opis osoby a jej určité rozlišovacie znaky ako sú jazvy, tetovania, telesné anomálie, znamienka na určitých miestach. V návrhu a následne aj v príkaze môže byť uvedený aj opis konania, ktoré má povahu trestného činu a zo spáchania ktorého je daná osoba podozrivá. V zásade, tieto údaje o osobách, by mali smerovať k tomu, aby nemohlo dôjsť k ich zameneniu s inými osobami. Ustanovenia Trestného poriadku nie celkom dôsledne formulujú náležitosti samotného návrhu a náležitosti príkazu, hoci je zrejmé, že tieto dve rozhodnutia (návrh a príkaz) sú vzájomne prepojené a skutočnosti uvedené v návrhu sa následne premietajú do obsahu príkazu.

Okrem iného, dôležitou súčasťou príkazu, je aj uvedenie času, na ktorý sa možné použitie tohto prostriedku naviazané (§ 114 ods. 3 TP). Stanovuje sa, že je to najviac na 6 mesiacov, ale existuje tu možnosť predĺženia príkazu na použitie, a to dokonca aj opakovane, o ďalšie dva mesiace.⁷ Toto je do určitej miery problematické ustanovenia našej trestno-procesnej úpravy, keďže sa na jednej strane síce stanovuje časový limit pre možné využitie tohto prostriedku, no súčasne sa povoľuje jeho predĺženie a to v zásade aj niekoľkokrát po sebe, opakovane a takto sa pôvodne exaktne určená doba použitia tohto prostriedku stáva neohraničenou. Nie je totiž riešené, koľkokrát je možné najviac po sebe požiadať o predĺženie doby používania tohto prostriedku a nie je ani ohraničená maximálna doba jeho používania (vrátane prípadných predĺžení). Stanovuje sa však, že kedykoľvek v priebehu vyhotovovania záznamov, majú príslušníci Policajného zboru SR, ktorí vykonávajú zaznamenávanie, povinnosť skúmať trvanie dôvodov na využitie tohto prostriedku. Musia teda skúmať trvanie a opodstatnenosť možného vyhotovovania týchto záznamov a to kedykoľvek počas trvania príkazu na použitie tohto prostriedku. Ak by aj počas jeho platnosti (v dobe trvania) zistili, že nie sú už dôvody na to, aby sa záznamy vyhotovovali, teda ak tieto pominuli, potom majú povinnosť, a to aj počas trvania príkazu, ukončiť vyhotovovanie záznamov. To, že tak urobili, musia oznámiť sudcovi pre prípravné konanie. Musia

7 PERHÁCS, Z. *O nevyhnutných atribútoch rozhodnutia sudcu na použitie informačno-technických prostriedkov*. In: *Bulletin slovenskej advokácie* č. 12/2013, s. 13-23.

túto skutočnosť teda oznámiť subjektu, ktorý vydal príkaz na použitie tohto prostriedku. V konaní pred súdom je to tiež ten subjekt, ktorý vydal príkaz na použitie tohto prostriedku. V prípravnom konaní sa vždy ukončenie s vyhotovovaním záznamov oznamuje aj prokurátorovi. Ide o mechanizmus, ktorý má zaistiť nestrannú kontrolu skutočného pomnutia dôvodov pre využitie tohto prostriedku.

V tejto súvislosti možno poukázať na to, že nie sú doriešené časové súvislosti podávania návrhu na predĺženie pôvodného príkazu. O predĺžení rozhoduje ten subjekt, ktorý rozhodoval o vydaní príkazu. Je logické, že ak má ísť o predĺženie pôvodného príkazu, návrh by mal byť podaný ešte počas jeho platnosti a rovnako tak by sa o ňom aj malo rozhodnúť počas platnosti pôvodného príkazu. Nie sú doriešené časové súvislosti podávania tohto návrhu. Ak sa bude návrh podávať veľmi skoro, nemusí zohľadňovať aktuálne skutočnosti. Ak sa bude podávať neskoro, subjekt rozhodovania sa dostáva do časovej tiesne, v ktorej nemusí byť spôsobilý posúdiť všetky rozhodujúce skutočnosti. V oboch prípadoch ide o komplikovanú situáciu rozhodujúceho subjektu, ktorý bude v konečnom dôsledku zodpovedať za to, že rozhodol o predĺžení pôvodného príkazu, prípadne že toto predĺženie odmietol. Aj vzhľadom na tieto skutočnosti by bolo vhodné, aby sa aj v tomto prípade zaviedol obdobný mechanizmus ako v prípade predlžovania väzby, kedy sa pre orgány činné v trestnom konaní stanovuje lehota pred uplynutím uloženej doby väzby, v ktorej musia požiadať o jej predĺženie. Takto sa pre subjekt rozhodovania vytvára dostatočný časový priestor na posúdenie konkrétnej situácie a skutočnej nutnosti predĺžiť príkaz na používanie tohto informačno-technického prostriedku.

Okrem uvedených problémov je nutné poukázať na problematickosť samotnej formy rozhodnutia – príkazu. Pre príkaz je v trestnom konaní všeobecne typické, že voči nemu nie je možné podať žiadny opravný prostriedok.⁸ Je to forma rozhodnutia, ktorá sa využíva práve v prípadoch, kedy sa nariaďuje použitie prostriedkov, ktoré intenzívne zasahujú do základných ľudských práv a slobôd a iné formy rozhodnutia by na tieto účely neboli vhodné. Naproti tomu, čl. 13 Dohovoru garantuje každému, do koho práv a právom chránených záujmov Dohovorom sa zasiahlo, aby mal možnosť domôcť sa preskúmania tohto rozhodnutia na podklade podania opravného prostriedkov v konaní pred vnútroštátnymi orgánmi (v opravnom konaní). Vzhľadom na nemožnosť podania opravného prostriedku a docielenia jeho preskúmania v opravnom konaní v zmysle aktuálne účinnej trestno-procesnej úpravy, jednoznačne možno na tomto mieste hovoriť o rozpore s čl. 13 Dohovorom. Ako konštatoval aj Ústavný súd Slovenskej republiky, zo súdneho prieskumu nemôžu byť vyňaté také rozhodnutia, na podklade ktorých sa zasahuje do základných ľudských práv a slobôd.⁹

Aj z vyššie uvedeného plynie, že vyhotovovaním záznamov sú poverení konkrétni príslušníci útvarov Policajného zboru SR. Vzhľadom na práva obvineného, nie je možné, aby sa zaznamenávala komunikácia obvineného s jeho obhajcom, ktorý ho v danej trestnej veci v trestnom konaní zastupuje. Ak by sa aj takéto záznamy vyhotovili, nie je možné ich použiť. Je tomu tak z dôvodu, že obvinený má právo so svojim obhajcom radíť sa bez prítomnosti

8 PERHÁCS, Z. *O lehote na podanie sťažnosti vo veciach tajného sledovania osôb orgánmi verejnej moci*. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, č. 10/2013, s. 28.

9 1. ÚS 290/2015

tretej osoby. Údaje, ktoré sú obsahom ich komunikácie, majú povahu komunikačného tajomstva a aj obhajca je povinný zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa v súvislosti s právnym zastupovaním obvineného dozvedel. To sa vzťahuje na informácie, o ktorých sa dozvedel, s výnimkou možného prekazenia trestného činu, o ktorého plánovaní, alebo príprave sa dozvedel. Ak sa zistí, že ide o komunikáciu obvineného s jeho obhajcom, ktorý ho v danej právnej veci zastupuje, tieto záznamy sa nemôžu v trestnom konaní použiť. Iba ak by z obsahu komunikácie vyplynulo, že ide o skutočnosti, v ktorých obhajca obvineného nezastupuje, vtedy sa využiť dali. Inak takéto záznamy nie je v trestnom konaní možné využiť a musia sa zákonným spôsobom zničiť. Ani toto ustanovenie nie je celkom bezproblémové. Je možné totiž klásť si otázku, akým spôsobom sa príslušné orgány dozvedia o povahe komunikácie obvineného s jeho obhajcom. O tejto povahe sa dozvedia iba tak, že sa s obsahom realizovanej komunikácie oboznámia a to aj pomerne detailne. Aj keď sa následne konštatuje, že takéto informácie v trestnom konaní nemôžu byť použité, predsa len sa s ich obsahom príslušné útvary už oboznámia, už disponujú konkrétnymi poznatkami, čo môže zamerať ich ďalšiu činnosť smerom, ktorým by sa bez tohto poznatku neuberala.

3 Možnosti využitia získaných informácií

Informácie, ktoré sa použitím tohto prostriedku v trestnom konaní získajú, majú povahu dôkazu.¹⁰ Základom prirodzene je zákonné použitie tohto informačno-technického prostriedku, teda splnenie všetkých zákonných podmienok, na ktorých splnenie sa využitie tohto inštitútu viaže. Takto získané informácie sa dajú využiť nie len v tom trestnom konaní, v ktorom sa na podklade príkazu na jeho použitie získali, ale aj v trestnom konaní inom. Je možné ich využiť teda ako dôkazy aj v inom trestnom konaní, ak sa súčasne aj v tejto inej veci vedie trestné stíhanie a ak ide o taký trestný čin, pri ktorom je využitie (a nariadenie) tohto prostriedku možné. Toto ustanovenie je znova do značnej miery problematické a to s ohľadom na výklad podmienky „súčasného“ vedenia trestného stíhania aj v inej trestnej veci. Predmetné ustanovenie má podľa viacerých autorov smerovať k tomu, aby sa napomohlo a uľahčilo dokazovanie tých najzávažnejších trestných činov. Nepochybne, to je zmysel a podstata predmetného ustanovenia. Na strane druhej treba uviesť, že existujú viaceré protichodné rozhodnutia Najvyššieho súdu SR a súčasne aj stanovisko Generálnej prokuratúry SR, ktoré raz do popredia stavajú vecnú súvislosť a inokedy súvislosť časovú. Požiadavku „súčasného vedenia trestného stíhania v inej trestnej veci“ sa tak raz viaže na moment, kedy sa obrazovo-zvukové záznamy vyhotovujú, inokedy až na moment, kedy sa využívajú výstupy z tejto činnosti. Aj keď sa Najvyšší súd SR snažil o vyriešenie tohto problému rôzneho výkladu, jeho zjednocovacie stanovisko nakoniec nebolo prijaté s odkazom na potrebu legislatívnej zmeny predmetného ustanovenia. K tejto však dosiaľ nedošlo. Aj preto možno len znova zopakovať, že predmetné ustanovenie má napomôcť pri riešení, teda odhaľovaní a dokazovaní tých najzávažnejších trestných činov a usvedčovaní ich páchatelov a nie naopak, teda k vytváraniu prekážok pri ich odhaľovaní, dokazovaní trestných činov a usvedčovaní ich páchatelov.¹¹

10 IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: IURA EDITION, 2010, s. 417.

11 PERHÁCS, Z. *O nevyhnutných atribútoch rozhodnutia sudcu na použitie informačno-technických prostriedkov*. In: *Bulletin slovenskej advokácie* č. 12/2013, s. 13-23.

Otázka použiteľnosti takto získaných informácií je riešená v ustanovení § 114 ods. 6 TP, ktoré odkazuje na iné ustanovenie a to na § 115 ods. 6 TP. Požaduje sa, aby sa k takýmto záznamom pripojil aj ich doslovný prepis na to, aby bolo možné využiť ich ako dôkazy. Prepis záznamu sa vyhotoví iba v prípade, ak to záznam umožňuje. Na jeho vyhotovenie je oprávnený príslušník Policajného zboru SR, ktorý záznamy vyhotovoval. Neprepisuje sa však celý záznam, ale prepis sa vykoná len v rozsahu skutočností, ktoré sú dôležité pre trestné konanie. Okrem týchto skutočností sa uvádzajú aj údaje o zákonnosti využitia tohto záznamu, teda uvádzajú sa údaje o mieste a čase vyhotovovania a o tom orgáne, ktorý zaznamenávanie vykonal, podklady k zákonnosti zaznamenávania. Záznamy sa v celistvosti uchovávajú na vhodnom nosiči a sú súčasťou spisového materiálu. Ak to bude potrebné, kópie si z nich môžu vyžiadať jednak prokurátor, obhajca a obvinený. Obhajca a obvinený majú možnosť po ukončení zaznamenávania dať si vyhotoviť prepis záznamu v požadovanom rozsahu.

Hodnovernosť prepisu sa posudzuje v kontexte zásady voľného hodnotenia dôkazov tak, ako všetky ostatné dôkazy, teda samostatne a vo vzájomných súvislostiach. Ani takto získané dôkazy nemajú teda vyššiu právnu silu v porovnaní s ostatnými, ktoré sú v trestnom konaní (v konaní pred súdom) predkladané súdu. Predseda senátu môže poveriť útvary Policajného zboru SR, ktorý zaznamenávanie vykonal, aby záznam doplnil v prípadoch, ak sa vyhotovovali záznamy už v prípravnom konaní. Robí tak v prípade, ak na podklade vykonaného zápisu nie sú niektoré skutočnosti celkom jasné a presné a doplnením prepisu by sa dali takéto skutočnosti zistiť, nakoľko záznam ich obsahuje.

Vyhotovený prepis záznamov v rozsahu relevantných skutočností pre trestné konanie, sa následne zakladá do spisu a už sa neutajuje. Ak by však obsahoval nejakú utajovanú skutočnosť v zmysle zákonných tajomstiev, tak samozrejme tieto sa utajujú podľa pravidiel pre to – ktoré zákonom chránené tajomstvo.

V niektorých prípadoch je možné predložiť aj záznamy bez ich prepisu. Ide o prípady, kedy to zdôvodňujú okolnosti prípadu a záznamy sa vyhotovili v prípravnom konaní. Aj k takýmto záznamom ale musí byť pripojená správa o mieste a čase vyhotovovania záznamov, o orgáne, ktorý ich vyhotovil a o zákonnosti využitia tohto informačno-technického prostriedku. Prepis záznamu sa nevyhotovuje v prípade, ak je záznam natoľko zrozumiteľný, že to nie je potrebné, nakoľko aj v takejto podobe sa dá využiť. Pripájajú sa k nemu údaje o dotknutých osobách.

4 Informovanie dotknutých osôb

S ohľadom na intenzitu zásahu do základných ľudských práv, ktoré sa s týmto inštitútom spájajú, je potrebné, aby osoba, ktorej sa záznamová činnosť dotýka, mala možnosť dosiahnuť ochranu svojich práv proti neoprávnenému, nezákonnému zásahu. Ide o jedno z oprávnení, ktoré každému jedincovi vyplýva nie len z radu medzinárodných dokumentov, ale taktiež aj z ústavného základu Slovenskej republiky. Ide o možnosť domáhať sa ochrany svojich práv a to aj súdnou cestou. Zásahy do základných ľudských práv, ku ktorým v dôsledku použitia vybraných trestno-procesných inštitútov dochádza, nemôžu

byť vyňaté zo súdneho prieskumu.¹ Predpokladom využitia tohto práva dotknutých osôb je prirodzene poznanok o tom, že do ich práv a právom chránených záujmov sa prostredníctvom tohto inštitútu zasiahlo. Vyhотовovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov je v tomto smere znova problematickým inštitútom. Dotknuté osoby by mali byť informované o použití tohto prostriedku voči nim, prirodzene po ukončení záznamovej činnosti (§ 114 ods. 8 TP). Ustanovenia Trestného poriadku predpokladajú, že ak sa použitím tohto prostriedku *nezistia skutočnosti dôležité pre trestné konanie*, po skončení s vyhotovovaním záznamov sa musia informovať dotknuté osoby o tom, že tento prostriedok bol voči nim použitý. Povinnosť informovať ich o tejto skutočnosti majú alebo útvary Policajného zboru, ktoré záznamy vyhotovovali, alebo orgány činné v trestnom konaní. Povinnosť informovať dotknuté osoby výkonom tohto prostriedku majú iba v prípade, *ak sa jeho použitím nezistia skutočnosti dôležité pre trestné konanie* a ak tieto osoby *nemajú právo nahliadať do spisu*. Touto podmienkou sa však výrazne zužuje okruh subjektov, ktoré by mali byť informované o použití tohto prostriedku voči nim. Toto ustanovenie je problematické z hľadiska výkladu spojenia „skutočnosti, ktoré nie sú pre trestné konanie dôležité“. Je otázne, o aké skutočnosti ide - či také, ktoré nasvedčujú o nevine podozrivej osoby, alebo tie, ktoré nepreukazujú protiprávnu povahu zaznamenávaných aktivít, alebo o aké skutočnosti vlastne ide. Je tomu tak preto, že aj keď sa nezistia skutočnosti, ktoré by nasvedčovali protiprávnosti určitého konania, alebo ak by nepreukazovali vinu konkrétnych osôb, aj tak sú to skutočnosti dôležité pre trestné konanie, keďže na podklade nich sa prijme relevantné rozhodnutie (odmietne sa trestné oznámenie, zastaví sa trestné stíhanie a pod.). Predmetné spojenie je v danom ustanovení použité celkom nevhodne a to aj v kontexte vyhľadávacej zásady, kedy sú orgány činné v trestnom konaní ex offo povinné vyhľadávať všetky skutočnosti dôležité pre posúdenie konkrétnej veci, teda tie, ktoré svedčia v prospech, ako aj tie, ktoré svedčia v neprospech konkrétnej osoby. Navyše, ak sa teda nezistia skutočnosti dôležité pre trestné konanie a dotknuté osoby nemajú právo nahliadať do spisu, tak takéto osoby sa nemusia o použití tohto informačno-technického prostriedku informovať. Ide o veľmi typický príklad, ak sa tieto prostriedky využívajú v postupe pred začatím trestného stíhania či v prípravnom konaní na účely preverenia podozrenia voči konkrétnej osobe (podozrivému). Keďže sa na podklade jeho využitia nezistia skutočnosti, ktoré by potvrdili predmetné podozrenie, z tejto osoby už nebude ďalej podozrivý, ale súčasne sa takto zistia skutočnosti, ktoré sú určitým spôsobom významné pre trestné konanie (bude možné na ich podklade rozhodovať). Keďže táto osoba už nie je podozrivou, nemá právo nahliadať do spisu, použitím tohto inštitútu sa zistili skutočnosti dôležité pre trestné konanie, nie je tu stanovená zákonná povinnosť informovať túto osobu o použití informačno-technického prostriedku voči nej. V zmysle medzinárodnej úpravy a judikatúry, v zmysle ústavného základu je však potrebné zabezpečiť informovanie všetkých osôb, nakoľko iba takto majú tieto osoby možnosť domáhať sa ochrany svojich práv pred neoprávnenými zásahmi do nich.

Okrem využiteľnosti získaných informácií ako dôkazov v trestnom konaní, je riešený aj prípad, ak sa nezistia skutočnosti významné pre trestné konanie. Aj tu sa možno pýtať, aké to sú skutočnosti, ktoré nie sú významné pre trestné konanie tak, ako sme to naznačili už vyššie. V takomto prípade sa záznamy predpísaným spôsobom musia zničiť. Trestno-procesné ustanovenia upravujú stručne povinnosť zničenia týchto záznamov a súčasne aj

1 I. ÚS 290/2015

povinnosť, aby sa o tomto spísala zápisnica. Je otázne či je takýto postup správny. Predsa len, aj keď sa zistia skutočnosti, ktoré preukazujú vinu konkrétnej osoby, alebo preukazujú protiprávnosť určitého konania, prípadne ak túto vinu alebo protiprávnosť konania nepotvrďujú, stále ide o poznatky cenné pre trestné konanie. Aké také v ňom majú povahu dôkazov a takto by mali ostať uchované spoločne s ostatnými dôkazmi na účely ďalšieho konania, pre ďalšie štádiá trestného konania v budúcnosti (vrátane konania opravného) a teda nemali by sa zničiť.

Záver

Vyhотовovanie obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových záznamov predstavuje trestno-procesný inštitút, ktorý intenzívne zasahuje do základných ľudských práv a slobôd dotknutých osôb. Aj napriek požiadavke na exaktnosť a dôslednosť trestno-procesnej úpravy, na základe ktorej sa tento inštitút v trestnom konaní dá využiť, aktuálna úprava vykazuje celý rad sporných teoretických aspektov, z ktorých viaceré negatívne dopadajú aj na aplikačnú prax. Do určitej miery relativizujú povahu tohto inštitútu ako cenného dôkazného prostriedku, ktorý sa dá účinne využiť s cieľom odhalovania závažnej trestnej činnosti a usvedčovania ich páchatel'ov. V konečnom dôsledku možno taktiež polemizovať o vhodnosti a prípustnosti zásahov do základných ľudských práv prostredníctvom tohto inštitútu, keďže jeho zákonná úprava nie celkom zodpovedá požiadavkám, na ktorých splnenie viaže možné zásady do garantovaných práv Dohovor (najmä čl. 8 ods. 2). Aj vzhľadom na tieto skutočnosti je nutné dôslednejšie cestou novelizácií upraviť vybrané aspekty tohto trestno-procesného inštitútu.

Bibliografické odkazy

ČENTÉŠ, J. *Odpočúvanie – procesnoprávne a hmotnoprávne aspekty*. Praha: C.H. BECK, 2013.

IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: IURA EDITION, 2010.

IVOR, J. *Obrazovo-zvukový záznam ako dôkazný prostriedok v trestnom konaní*. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Teoretické a praktické problémy dokazovania“*. Bratislava: BVŠP. 2008.

PERHÁCS, Z. *O lehote na podanie sťažnosti vo veciach tajného sledovania osôb orgánmi verejnej moci*. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, č. 10/2013.

PERHÁCS, Z. *O nevyhnutných atribútoch rozhodnutia sudcu na použitie informačno-technických prostriedkov*. In: *Bulletin slovenskej advokácie* č. 12/2013.

TITLOVÁ, M. *Korupcia (vybrané kriminologické a trestnoprávne aspekty)*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2015.

Trestný poriadok, zákon č. 301/2005 Z.z. v znení neskorších právnych predpisov. I. ÚS 290/2015.

Recenzenti:

JUDr. Matej Šimáček, PhD., Vysoká škola medzinárodných vzťahů, Bratislava
e-mail: matejsimacek@gmail.com

PhDr. JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD., Akadémia policejného sboru, Bratislava
e-mail: jozef.medelsky@minv.sk